

*Andrzej Miszczuk**

WPLYW PROJEKTÓW UNIJNYCH NA KONKURENCYJNOŚĆ LUBLINA I DYFUZJĘ PROCESÓW ROZWOJOWYCH W JEGO OTOCZENIU

Artykuł przedstawia analizę pozyskiwania i wydatkowania środków unijnych przez samorząd miasta Lublina w pierwszym okresie akcesyjnym (2004–2006), przez wskazanie wpływu zewnętrznego finansowania na poprawę konkurencyjności i atrakcyjności miasta oraz tworzenie warunków dyfuzji procesów rozwojowych w układzie miasto-region.

Słowa kluczowe: polityka spójności, rozwój lokalny, konkurencyjność, Unia Europejska, Lublin

Jednym z celów akcesji Polski do Unii Europejskiej było przyspieszenie procesów modernizacyjnych tak w skali całego kraju, jak i na poziomie lokalnym oraz regionalnym. Szczególną rolę w tym zakresie odgrywają miasta, zwłaszcza większe, które powinny pełnić funkcje „lokomotywu rozwoju”. Jednym z nich jest Lublin, największy pod względem liczby ludności ośrodek peryferyjnego – w skali europejskiej – makroregionu Polski Wschodniej. W *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010–2020* zakłada się:

- wzrost jego funkcji metropolitalnych przez rosnące znaczenie gospodarcze, edukacyjne i naukowe w układach: międzynarodowym i krajowym;
- tworzenie przez miasto warunków do dyfuzji procesów rozwojowych do ośrodków subregionalnych i lokalnych oraz podmiejskich obszarów wiejskich.

Lublin jest zatem szczególnie interesującym studium przypadku, dzięki analizie którego można szukać odpowiedzi na pytania: na ile skutecznie udało się pozyskiwać finansowanie projektów z UE, a także na ile ich realizacja wpłynęła na poprawę konkurencyjności i atrakcyjności miasta oraz tworzenie warunków do dyfuzji impulsów rozwoju w relacji miasto-region.

Diagnoza miasta

Lublin położony jest we wschodniej Polsce na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych, tj. dróg krajowych: nr 12 – z Łodzi przez Radom, Chełm, Dorohusk do Kijowa, nr 17 – z Warszawy przez Zamość, Hrebenne do Lwowa oraz nr 19 – z Rzeszowa do Białegostoku. Tędy przebiega też linia kolejowa

* Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych Uniwersytetu Warszawskiego, Euroreg, ul. Krakowskie Przedmieście 30, 00-927 Warszawa; e-mail: a.miszczuk@uw.edu.pl.

z Warszawy przez Chełm do Kijowa. Jednak na wspomnianych szlakach drogowych i kolejowych nie są i – w obecnej perspektywie finansowej UE – nie będą prowadzone większe inwestycje związane z przebudową i modernizacją, co pogłębia niską dostępność komunikacyjną Lublina. W początkowej fazie realizacyjnej znajduje się inwestycja lotniska regionalnego w Świdniku (zakładana, ale mało realna realizacja w 2012 roku), a dodatkową barierą spójności regionu lubelskiego z resztą kraju jest brak wystarczającej liczby mostów na Wiśle, stanowiącej zachodnią granicę województwa. Trudności wykorzystania położenia przygranicznego regionu lubelskiego i Lublina jako jego głównego ośrodka wynikają z obostrzeń w przekraczaniu granicy z Ukrainą i Białorusią po wejściu Polski do UE, a dodatkowo zwiększonych po przystąpieniu do strefy Schengen.

Lublin jest największym ośrodkiem Polski Wschodniej, liczy bowiem 349,4 tys. mieszkańców (2009) i zajmuje powierzchnię 147,5 km². Liczba ludności wykazuje tendencję spadkową, gdyż jej stan w stosunku do roku 2000 zmniejszył się o 2,6%. Jest to przede wszystkim następstwem odpływu migracyjnego netto (-2,28‰), którego nie jest w stanie zrekompensować dodatni przyrost naturalny (+1,40‰). Główne kierunki migracji obejmują nie tylko strefę podmiejską, tj. gminy powiatu lubelskiego i świdnickiego (ryc. 1), ale także inne województwa (głównie mazowieckie) oraz zagranicę. W bezpośrednim sąsiedztwie Lublina położony jest – bardzo silnie z nim powiązany funkcjonalno-przestrzennie – Świdnik (39,9 tys. mieszkańców). Oba miasta określane są często w dokumentach strategicznych szczebla wojewódzkiego jako Lubelski Zespół Miejski.

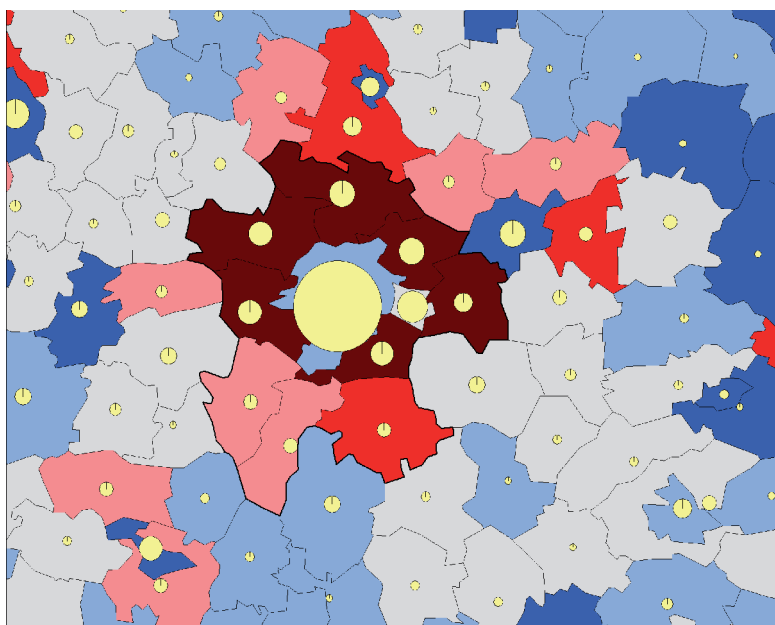
Z kolei w opracowaniach ESPON w klasyfikacji jednostek osadniczych Lublin – podobnie jak stolice pozostałych województw Polski Wschodniej – traktowany jest jako FUA (funkcjonalny obszar miejski) o znaczeniu transnarodowym/krajowym (Territory 2006), co oznacza szósty, przedostatni, poziom hierarchiczny (niższą pozycję mają tylko FUA o znaczeniu lokalnym/regionalnym).

Cechą miasta jest jego dość niski potencjał gospodarczy – to efekt dużej ilości oraz wyraźnej dynamiki wzrostu mikroprzedsiębiorstw i małych przedsiębiorstw, przy wyraźnym braku firm dużych. Potwierdzają to dane statystyczne, z których wynika, że na ogólną liczbę 38,3 tys. podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON (2008), tylko 9,7% ma status spółek prawa handlowego. Okres transformacji przyniósł upadek wielu dużych przedsiębiorstw przemysłowych. Największym zakładem była Fabryka Samochodów Ciężarowych, kupiona przez koreański koncern Daewoo, który w parę lat po przejęciu przedsiębiorstwa zbankrutował. Zlikwidowane zostały także między innymi: Odlewnia Żeliwa „Ursus”, Lubelskie Zakłady Naprawy Samochodów, Zakłady Dziewiarskie „Lubgal” oraz Zakłady Mięsne i Cukrownia „Lublin”. W efekcie Lublin stracił status liczącego się w skali kraju ośrodka przemysłowego na rzecz rozwoju funkcji usługowych, w ramach których dominuje przede wszystkim szkolnictwo wyższe. Jego początki sięgają roku 1918 za sprawą powstania Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Według badań ESPON miasto można uznać za ośrodek wiedzy o znaczeniu europejskim (Atlas ESPON 2006), głównie za sprawą pięciu dużych uczelni, w tym czterech publicznych (UMCS, Uniwersytet Medyczny, Uniwersytet Przyrodniczy,

Politechnika Lubelska) i jednej niepublicznej (KUL JP II). Łącznie w Lublinie kształci się blisko 90 tys. studentów. Najbardziej umiędzynarodowioną uczelnią jest Uniwersytet Medyczny, który na kierunku lekarskim i pielęgniarstwie kształci około 900 studentów, głównie z USA, Norwegii, Indii, Chin i Tajwanu.

Lublin nie jest miejscem lokalizacji zarządów dużych międzynarodowych firm, central banków itp. Nie jest zatem ośrodkiem o rozwiniętych funkcjach zarządzania. Został tu jednak zlokalizowany jedyny jak na razie w Polsce sąd elektroniczny, który wykazuje wysoką dynamikę rozwoju.

Jedną ze słabości miasta jest zarządzanie jego rozwojem. W *Rankingu Samorządów* (2010), opracowywanym corocznie przez dziennik *Rzeczpospolita*,

Saldo migracji/100 mieszk.
2005-2008 [%]

5	do 27,1	(133)
2	do 5	(180)
1	do 2	(189)
-1	do 1	(987)
-2	do -1	(608)
-5	do -2	(371)
-10,7	do -5	(8)

Napływ ludności 2005-2008
[wartości bezwzględne]

Ryc. 1. Strefa podmiejska Lublina

Źródło: EUROREG.

Lublin zajął 32. miejsce wśród 50 klasyfikowanych miast na prawach powiatu, zdobywając 52,99 punktu (31,33 za sytuację finansową oraz 21,66 za zarządzanie), podczas gdy zwycięzki Poznań uzyskał 73,51 punktu (36,59 za sytuację finansową i 36,92 za zarządzanie). Różnice te pokazują, jak duże możliwości tkwią w sprawnym zarządzaniu miastem. Słabość zarządzania Lublinem potwierdzają:

28. miejsce w pozyskiwaniu środków unijnych wśród miast na prawach powiatu z liczbą 15,52 punktu, podczas gdy zwycięski Piotrków Trybunalski zdobył tych punktów 62,49, brak Lublina w rankingu innowacyjnych miast na prawach powiatu oraz fakt dwukrotnego (za lata 2008 i 2009) nieudzielenia absolutorium prezydentowi miasta za sposób prowadzenia polityki inwestycyjnej¹.

Absorpcja środków unijnych w latach 2004–2006

W latach 2004–2006 w Lublinie zrealizowano 251 projektów współfinansowanych ze środków UE, o łącznej wartości 434 mln zł, 55,3% tej kwoty pochodziło z dofinansowania unijnego (tab. 1). Wynik ten nie jest imponujący w porównaniu z innymi miastami podobnej klasy wielkościami-funkcjonalnej. I tak: Szczecin zrealizował projekty o wartości 4,5-krotnie wyższej niż Lublin, Bydgoszcz – blisko trzykrotnie większej, a w o połowę mniejszym od Lublina pod względem liczby ludności Rzeszowie – wartość zrealizowanych projektów była większa o ponad 25%. W efekcie – w przeliczeniu na jednego mieszkańca – na 10 analizowanych ośrodków regionalnych, Lublin znalazł się na 9. pozycji (gorsze było tylko Bielsko-Biała). Podobnie kształtowała się sytuacja przy zastosowaniu kryterium wartości dofinansowania projektów ze środków UE w przeliczeniu na jednego mieszkańca.

Struktura wartości poszczególnych rodzajów projektów realizowanych w Lublinie ma charakter dość zrównoważony. Porównywalne znaczenie mają: infrastruktura transportowa, wsparcie dla przedsiębiorców oraz infrastruktura społeczna, a nieco mniejsze – infrastruktura ochrony środowiska. W tym względzie widać różnice w stosunku do Szczecina i Bydgoszczy, w których wyraźnie dominowały projekty z zakresu infrastruktury ochrony środowiska. Lublin nie wykazuje tu także zbyt dużego podobieństwa do ośrodków regionalnych Polski Wschodniej. Porównywalne z Olsztynem i Kielcami były natomiast nakłady na infrastrukturę społeczną, z Kielcami – na wsparcie dla przedsiębiorców, a z Rzeszowem – na infrastrukturę drogową.

Największa liczba projektów zrealizowanych w Lublinie (153, tj. 60,8% ogółu) dotyczyła wsparcia przedsiębiorstw (tab. 2), mniejsza – zasobów ludzkich (31, tj. 12,4%) oraz infrastruktury społecznej i ochrony zdrowia publicznego (21, tj. 8,4%), a zdecydowanie najmniej ich było w zakresie infrastruktury środowiskowej (1, tj. 0,4%), planowania przestrzennego i odnowy miast (2, tj. 0,8%) oraz turystyki (3, tj. 1,2%). Pod względem wartości projektów najważniejsze okazały się: wsparcie przedsiębiorstw (26,9% wartości wszystkich zrealizowanych projektów), infrastruktura transportowa (23,9%), infrastruktura społeczna (17,8%) oraz infrastruktura środowiskowa (13,4%). Projekty o przeciętnej największej wartości były realizowane w ramach infrastruktury środowiskowej

¹ Rada Miasta nie podjęła jednak uchwały o referendum w sprawie odwołania prezydenta.

Tab. 1. Wartość projektów dofinansowanych ze środków UE w Lublinie na tle innych ośrodków regionalnych Polski

Miasta	Liczba ludności (tys.)	Liczba projektów	Wartość projektów (mln zł)	Wartość projektów na mieszkańca (zł)	Wartość dofinansowania UE (mln zł)	Wartość dofinansowania na mieszkańca (zł)	Ranga wartość projektów	Ranga wartość dofinansowania	Różnica rang
Szczecin	406,9	279	1 960	4817	1267	3112	1	1	0
Bydgoszcz	358,9	146	1 229	3424	730	2035	2	2	0
Rzeszów	170,7	174	547	3205	329	1926	4	3	1
Toruń	206,0	130	653	3171	366	1777	3	4	-1
Olsztyn	176,1	128	491	2785	268	1520	5	5	0
Kielce	205,1	108	465	2267	213	1040	6	6	0
Częstochowa	240,6	72	423	1757	230	958	8	7	1
Białystok	294,2	207	413	1404	210	714	9	8	1
Lublin	350,5	251	434	1237	240	686	7	9	-2
Bielsko-Biała	175,7	134	186	1059	106	604	10	10	0

Źródło: opracowanie na podstawie danych MIRR.

(57 922,7 tys. zł), transportowej (8627,1 tys. zł) oraz planowaniu przestrzennym i odnowie miast (8527,1 tys. zł).

W strukturze dofinansowania ze środków UE największy udział ma infrastruktura drogowa (28,6 % ogółu środków UE pozyskanych na projekty w Lublinie), społeczna (18,9%) oraz środowiskowa (14,4%), a także wsparcie przedsiębiorców (15,9%). Największe przeciętne wartości dofinansowania jednego projektu ze środków UE charakterystyczne były dla infrastruktury środowiskowej (34 753,6 tys. zł), transportowej (5738,4 tys. zł) oraz planowania przestrzennego i odnowy miast (5774,2 tys. zł).

Największym pod względem wartości był – jedyny dotyczący infrastruktury środowiskowej – projekt „Oczyszczanie ścieków w Lublinie”, o wartości 57,9 mln zł, z czego dofinansowanie z Funduszu Spójności wyniosło 60%, realizowany przez Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji. MPWiK realizuje konsekwentną strategię pozyskiwania w kolejnych okresach programowania środków UE na modernizację powstałej w 1992 roku oczyszczalni ścieków – obsługującej oprócz Lublina także sąsiedni Świdnik oraz część obszaru gmin podmiejskich (Głusk, Konopnica, Jastków, Niemce, Wólka) – a także sieci wodociągowo-kanalizacyjnej. Początkowo były to środki pozyskiwane jeszcze w ramach programu ISPA, a od akcesji Polski – Funduszu Spójności.

Dużym projektem z dziedziny wspierania przedsiębiorczości była budowa Zakładu Produkcji Leków Weterynaryjnych przez PW VET-AGRO. Projekt miał wartość 34,7 mln zł, z czego 37,8% pochodziło z PO Wspieranie Konkurencyjności Przedsiębiorstw. PW VET-AGRO jest liczącym się w skali kraju producentem farmaceutyków weterynaryjnych (około 1/3 rynku). Zbudowanie nowej fabryki otworzyło nowe możliwości wchodzenia na rynki zagraniczne oraz podejmowania współpracy z partnerami zagranicznymi. Nastąpił znaczący w skali firmy wzrost potencjału produkcyjnego i zatrudnienia. Realizacja projektu przyczyniła się także do rewitalizacji zaniedbanej dzielnicy przemysłowej.

Bardzo udanym projektem była budowa i wyposażenie hali sportowej i pływalni Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. Projekt miał wartość 25,9 mln zł, z czego 65,3% pochodziło ze ZPORR. Dotyczył on realizacji nowego obiektu połączonego ze zrewitalizowanym budynkiem lokalnej kotłowni, który zaadaptowano na sale gimnastyczne dla studentów UP. Wybudowano nowoczesny basen wraz z częścią rekreacyjną oraz salą fitness. Jest to jedyny tego typu obiekt w Lublinie, dostępny nie tylko dla studentów ale także dla mieszkańców.

Dwie największe inwestycje drogowe realizowane przez samorząd miasta Lublina to: budowa węzła drogowego „Poniatowskiego” w ciągu dróg krajowych 12, 17, 19 oraz przebudowa ul. Jana Pawła II od ul. Nadbystrzyckiej do ul. Szafirowej. Pierwsza, o wartości 25,2 mln zł, z czego 69,8% pochodziło ze środków UE w ramach PO Transport, jest przykładem inwestycji niezbyt efektywnej. Projekt obejmował dokończenie węzła Poniatowskiego poprzez wybudowanie dwóch estakad, które jednak w znikomym stopniu rozwiązują problemy komunikacyjne miasta (ruch w tej części jest niewielki, a węzeł funkcjonował z powodzeniem przez wiele lat bez tych estakad). Problemem jest też celowość

Tab. 2. Struktura projektów dofinansowanych ze środków UE, realizowanych w Lublinie

Kategoria interwencji	Liczba projektów			Wartość projektów			Wartość dofinansowania UE			
	ogółem	%	ogółem	tys. zł	%	średnia wartość jednego projektu w tys. zł	ogółem	tys. zł	%	średnia wartość dofinansowania jednego projektu w tys. zł
Sektory pierwotne i obszary wiejskie	10	4,0	1 337,9	0,3	133,8	0,3	615,0	61,2	0,3	61,2
Wsparcie przedsiębiorstw	153	60,8	11 6819,2	26,9	763,5	15,9	38 134,6	249,2	15,9	249,2
Badania, rozwój technologiczny i działania innowacyjne	7	2,8	9 208,4	2,1	1 315,5	3,0	7 304,2	1 043,5	3,0	1 043,5
Zasoby ludzkie	31	12,4	29 111,5	6,7	939,1	8,5	20 479,2	660,6	8,5	660,6
Infrastruktura transportowa	12	4,8	103 525,4	23,9	8 627,1	28,6	68 860,2	5 738,4	28,6	5 738,4
Infrastruktura środowiskowa	1	0,4	57 922,7	13,4	57 922,7	14,4	34 753,6	34 753,6	14,4	34 753,6
Infrastruktura telekomunikacyjna i społeczeństwo informacyjne	11	4,4	12 638,1	2,9	1 148,9	3,2	7 625,1	693,2	3,2	693,2
Turystyka	3	1,2	9 007,9	2,1	3 002,6	2,4	5 696,7	1 898,9	2,4	1 898,9
Planowanie przestrzenne i odnowa miast	2	0,8	17 054,2	3,9	8 527,1	4,8	11 548,3	5 774,2	4,8	5 774,2
Infrastruktura społeczna i ochrony zdrowia publicznego	21	8,4	77 120,0	17,8	3 672,4	18,9	45 567,9	2 169,9	18,9	2 169,9
Razem	251	100,0	433 745,3	100,0	1 728,1	100,0	240 584,8	958,5	100,0	958,5

Źródło: jak w tabeli 1.

tej realizacji w sytuacji braku podejmowania przez władze miasta jakichkolwiek decyzji w sprawie wybudowania tunelu pod Al. Raławickimi. Realizacja węzła miałaby sens, gdyby stał się on częścią bezkolizyjnego ciągu komunikacyjnego łączącego południową i północną część miasta, którego kluczowym elementem jest wspomniany tunel.

Inwestycja dotycząca ul. Jana Pawła II o wartości 20 mln zł (dofinansowana w 75% ze ZPORR) podobnie jak przebudowa ul. Krańcowej (7,5 mln zł, w tym 75,7% ze ZPORR) jest fragmentem realizowanej z mozołem od lat tzw. wewnętrznej obwodnicy Lublina.

Spójność interwencji z dokumentami strategicznymi

W analizowanym okresie obowiązywała Uchwała nr 630/XXIX/2005 Rady Miasta Lublin z 17 marca 2005 r. w sprawie przyjęcia *Strategii Rozwoju Miasta Lublin*, która określiła następujące dziedziny wspomaganie rozwoju miasta:

- funkcje wyższego rzędu (metropolitalne): rozwój zaplecza badań naukowych, innowacji i szkolnictwa wyższego, rozwój specjalistycznej służby zdrowia, rozwój bazy krajowych i międzynarodowych kontaktów społecznych, rozwój kultury i zaplecza materialnego kultury, rozwój infrastruktury handlu krajowego i międzynarodowego oraz systemu infrastruktury przedsiębiorczości, rozwój systemu obsługi komunikacji krajowej i międzynarodowej, rozwój obsługi turystyki krajowej i międzynarodowej oraz infrastruktury sportu wyczynowego, rozwój funkcji administracyjnych: regionalnych, krajowych i międzynarodowych;
- środowisko kulturowe: poprawa przestrzeni publicznych w obszarze zabytkowego zespołu miejskiego Lublina, ochrona i modernizacja (rewitalizacja) zabytkowych zasobów mieszkaniowych, zwłaszcza w rejonie Starego Miasta, rewitalizacja obszarów zaniedbanych technicznie i ich aktywizacja gospodarcza, ochrona i ekspozycja walorów krajobrazu kulturowego miasta, realizacja programów edukacyjnych w zakresie historii Lublina;
- strefa społeczna: aktywizacja rynku pracy oraz wspieranie rozwoju zasobów ludzkich, realizacja polityki prorodzinnej, tworzenie warunków dla godnego funkcjonowania w społeczeństwie osób niepełnosprawnych i starszych, stworzenie systemu przeciwdziałania marginalizacji społecznej mieszkańców miasta, usprawnianie systemu rehabilitacji i aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, utworzenie zintegrowanego i dynamicznego systemu pomocy społecznej dynamicznie wspierającej rodzinę, rozwój zaplecza ochrony zdrowia i opieki społecznej, rozwój infrastruktury sportu masowego, wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego dla wypoczynku w strefach osiedleńczych, rozwój lokalnych form kultury, usprawnienie gospodarki terenami i zasobami mieszkaniowymi, wdrażanie programów edukacyjno-wychowawczych, formujących identyfikację młodzieży z małą i dużą ojczyzną;
- infrastruktura techniczna: w zakresie komunikacji: usprawnienie sieci miejskich dróg i ulic, powiązanie systemu ulic miejskich z zewnętrznym układem komunikacji drogowej, budowa nowoczesnego systemu sterownia ruchem ulicznym (w tym ruchem pojazdów transportu publicznego), modernizacja i rozwój systemu trans-

- portu zbiorowego, modernizacja i rozbudowa trakcji trolejbusowej, wymiana taboru trolejbusowego, wymiana taboru autobusowego, dostosowanie sieci parkingów do potrzeb rozwoju motoryzacji i zmian w zagospodarowaniu miasta, rozwój sieci ścieżek rowerowych i ciągów pieszych; w zakresie zaopatrzenia w wodę i odprowadzenie ścieków: poprawa standardów obsługi technicznej miasta w zakresie zaopatrzenia w wodę i odprowadzanie ścieków, w tym ścieków deszczowych wraz z pełnym wyposażeniem tego systemu w urządzenia podczyszczające, rozbudowa głównych kolektorów sanitarnych oraz sieci rozdzielczych umożliwiającymi zainwestowania miejskiego w dzielnicach: Rudnik, Felin, Głusk, Wrotów, Poligonowa, Sławin, Zadębie; w zakresie zagospodarowania odpadów: usuwanie z terenu miasta składowisk niebezpiecznych odpadów przemysłowych, rozwój działalności gospodarczej wtórnie wykorzystującej odpady przemysłowe i komunalne; w energetyce: rozbudowa i modernizacja systemu ciepłowniczego, rozbudowa sieci gazowej dla celów socjalno-bytowych, grzewczych poza zasięgiem centralnego systemu ciepłowniczego, modernizacja systemu ciepłowniczego zmierzająca do podniesienia efektywności ekonomicznej i niezawodności dostawy ciepła dla celów grzewczych i technologicznych, podnoszenie standardów zaopatrzenia odbiorców w energię elektryczną, ograniczenie uciążliwości linii energetycznych; w telekomunikacji: poprawa standardów łączności międzymiastowej i miejscowej, pełne zaspokojenie potrzeb w łączy telefoniczne, zaspokojenie potrzeb mieszkańców, przedsiębiorców i administracji publicznej w zakresie łączności informatycznej;
- środowisko przyrodnicze: kształtowanie struktury ekologicznej miasta i stabilizacja procesów ekologicznych, ochrona tożsamości przyrodniczej miasta, ochrona walorów przyrodniczych, rewitalizacja i wzbogacenie zasobów środowiska przyrodniczego;
 - baza ekonomiczna miasta: wspomaganie rozwoju przedsiębiorczości, rozwój infrastruktury wielkiego handlu, rozwój infrastruktury obsługującej ruch turystyczny, kształtowanie lokalnego systemu marketingowego, poprawa ekonomiki miasta;
 - struktura funkcjonalno-przestrzenna: rewitalizacja zaniedbanych obszarów i zespołów mieszkaniowych przewidzianych do adaptacji, rozwój i kształtowanie zróżnicowanych form środowiska mieszkaniowego, kształtowanie i zarządzanie terenów usługowych, produkcyjno-składowych, kształtowanie i podnoszenie rangi funkcji śródmiejskich, kształtowanie terenów zieleni i rekreacji.

Już pobieżna analiza celów strategicznych rozwoju Lublina, przyjęta w uchwalonej Strategii, pokazuje, że są one niezbyt spójne i logiczne, charakteryzują się wysoce zróżnicowanym stopniem szczegółowości oraz realności ich osiągnięcia. Strategia została skonstruowana na zasadzie „koncertu życzeń”, bez gruntownej analizy proponowanych działań. Przykładowo jednym z celów jest rozwój trakcji i taboru trolejbusowego, bo taki typ komunikacji miejskiej już jest w Lublinie, więc należy go rozwijać, pomimo że jest on kosztowny i jednocześnie anachroniczny. W powyższym zestawieniu celów strategicznych rozwoju miasta widać, że największą wagę (przynajmniej ze względu na liczbę sformułowanych celów) władze Lublina przywiązywały do realizacji infrastruktury technicznej. Ze Strategii wynika też, że jednym z jej ważniejszych źródeł finansowania jest program PHARE oraz następujące po nim programy akcesyjne.

Projekty realizowane w Lublinie w latach 2004–2006 z dofinansowaniem UE nie były spójne ze wszystkimi celami Strategii. Jak już wcześniej wskazano, najczęściej projektów dotyczyło wspierania przedsiębiorstw. Wykazywały one bardzo duży stopień spójności z dziedziną działań strategicznych określoną w dokumencie jako: „baza ekonomiczna miasta: wspomaganie rozwoju przedsiębiorczości”. Ze wsparcia skorzystały 153 małe i średnie przedsiębiorstwa. Dominowały na ogół zakupy środków trwałych (wyposażenie nowego lub doposażenie istniejącego podmiotu). W większości były to projekty o całkowitej wartości od kilkunastu do kilkuset tysięcy zł, dofinansowywane ze środków UE w granicach 30–40%. Tylko kilka z nich, realizowanych przez średnie przedsiębiorstwa, było większych i wiązało się także z istotnymi zmianami technologicznymi. Dotyczy to przede wszystkim projektu: „Uruchomienie Zakładu Produkcji Leków Weterynaryjnych przez PW VET-AGRO” (34,7 mln zł, w tym dofinansowanie UE: 13,1 mln zł), w wyniku którego powstał nowoczesny obiekt produkcyjny, a także projektów mających na celu unowocześnienie technologii: produkcji maszyn i urządzeń rolniczych – przez firmę SIPMA Lublin (9,1 mln zł, w tym 3,2 mln z UE), rur preizolowanych do przesyłu pary – przez firmę PRIM S.A. (1,7 mln zł, w tym 0,4 mln z UE) czy też okien i drzwi – przez Fabrykę Okien i Drzwi BAS (1,6 mln zł, w tym 0,4 mln z UE). Większe projekty w dziedzinie przedsiębiorczości były realizowane przy wsparciu PO WKP, a dla mikroprzedsiębiorstw ze ZPORR.

Projekty związane z infrastrukturą techniczną miasta, która została dość szczegółowo rozpisana na cele wymienione w Strategii, pochłonęły najwięcej środków, bo aż 161,5 mln zł, z czego dofinansowanie UE wyniosło 103,6 mln zł. Spójność tych projektów ze Strategią jest bardzo wysoka. Dzięki nim dokonano modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych na Hajdowie, rozbudowano trakcję trolejbusową wraz z zakupem jednego trolejbusu oraz wybudowano lub zmodernizowano 11 odcinków dróg miejskich. Beneficjentem był samorząd miasta Lublina oraz w przypadku oczyszczalni ścieków MPWiK – jednoosobowa spółka miasta. Trzema największymi projektami w tej grupie były: „Oczyszczanie ścieków w Lublinie”, o wartości 57,9 mln zł, z czego dofinansowanie z Funduszu Spójności wyniosło 60%, „Budowa węzła drogowego «Poniatowskiego»” w ciągu dróg krajowych nr 12, 17, 19” (25,2 mln zł, z czego 69,8% pochodziło ze środków UE w ramach PO Transport), oraz „Przebudowa ul. Jana Pawła II od ul. Nadbystrzyckiej do ul. Szafirowej” (20 mln zł, w tym dofinansowanie w 75% ze ZPORR). ZPORR był także źródłem finansowania pozostałych inwestycji drogowych.

W ramach celu strategicznego: „aktywizacja rynku pracy oraz wspieranie rozwoju zasobów ludzkich” zrealizowano 31 projektów o łącznej wartości 29,1 mln zł, dofinansowanych w kwocie 20,5 mln zł z PO RZL oraz ze ZPORR. Beneficjentami były przede wszystkim MUP i PUP w Lublinie, MCPR, Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny, organizacje pozarządowe oraz Urząd Miasta Lublina. Większość projektów dotyczyła szkoleń i przekwalifikowywania osób bezrobotnych oraz podejmujących własną działalność gospodarczą. Projekty realizowane przez UM polegały na stworzeniu funduszu stypendialnego dla ponadgimnazjalnej młodzieży z terenów wiejskich pobierającej naukę w szkołach lubelskich

(2,0 mln zł, w tym 1,4 mln zł ze ZPORR) oraz na stworzeniu strategii współpracy miasta z wyższymi uczelniami („Lublin – miasto wiedzy” – 0,8 mln zł, w tym 0,6 mln zł ze ZPORR). Ten ostatni projekt wykazuje zbieżność także z dziedziną: „funkcje wyższego rzędu (metropolitalne): rozwój zaplecza badań naukowych, innowacji i szkolnictwa wyższego”.

Generalnie w zakresie rozwoju funkcji metropolitalnych nie było zbyt wielu projektów. Dotyczyły one specjalistycznych usług medycznych oraz inwestycji szkół wyższych. W pierwszym przypadku można wymienić m.in. modernizację i wyposażenie bloku operacyjnego Kliniki Neurochirurgii w SPSK nr 4 w Lublinie (6,0 mln zł, w tym 4,0 mln zł ze ZPORR) oraz unowocześnienie aparatury dla Zakładu Teleradioterapii Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej na kwotę 2,7 mln zł (z czego 2,0 mln pochodziły ze ZPORR). W obu projektach można dostrzec wysoką zbieżność z celami strategicznymi.

Z kolei inwestycje szkół wyższych obejmowały: adaptację i przebudowę budynku dawnego Gimnazjum Batorego dla potrzeb Collegium Iuridicum Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II (10,2 mln zł, w tym 3,7 mln zł ze ZPORR), kompleksową termomodernizację kampusu Politechniki Lubelskiej (9 mln zł, w tym 5,8 mln zł ze ZPORR), budowę i wyposażenie hali sportowej i pływalni Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie (25,9 mln zł, w tym 16,9 mln zł ze ZPORR). Warto podkreślić, że inwestycje te w sposób zdecydowany wzmacniają materialną infrastrukturę szkolnictwa wyższego, nie przyczyniają się jednak do wzrostu innowacyjności uczelni, co jest istotą funkcji metropolitalnych. W tej grupie celów można też umieścić II etap rozbudowy Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego, będącej jednostką organizacyjną samorządu województwa lubelskiego (10,0 mln zł, z tego 7,5 mln zł ze ZPORR).

W zakresie realizacji celu: „rozwój infrastruktury sportu masowego” istotny jest projekt budowy i zagospodarowania wielofunkcyjnej hali sportowo-widowskiej (7,6 mln zł, w tym 4,7 mln zł ze ZPORR). Beneficjentem w tym przypadku jest samorząd miasta Lublina.

Działania na rzecz turystyki były dosyć skromne. W ramach dziedziny działań strategicznych: „baza ekonomiczna miast: rozwój infrastruktury obsługującej ruch turystyczny” wykonano projekt: „Zintegrowane oznakowanie turystyczne Lublina” (0,6 mln zł, w tym 0,4 mln zł z INTERREG Polska–Białoruś–Ukraina). Ponadto projekty dotyczyły imprez turystyczno-kulturalnych m.in. organizacji Jarmarku Jagiellońskiego.

Zasadniczo tylko dwa projekty wpisują się w dziedzinę działań strategicznych „środowisko kulturowe: poprawa przestrzeni publicznych w obszarze zażytkowego zespołu miejskiego Lublin”. Są to: ochrona i konserwacja Zamku Lubelskiego – najcenniejszego zabytku regionu między Wisłą i Bugiem, realizowana przez Muzeum na Zamku – jednostkę organizacyjną samorządu województwa – na kwotę 9,0 mln zł (w tym 5,5 mln zł ze ZPORR) oraz III etap renowacji archikatedry św. Jana i organizacja Muzeum 200-lecia Archidiecezji Lubelskiej o wartości 8,1 mln zł (w tym 6,1 mln zł ze ZPORR), którego beneficjentem jest Archidiecezja Lubelska.

Zabrakło projektów dotyczących celów strategicznych związanych bezpośrednio ze środowiskiem (ujmowanym w taki sposób jak w Strategii rozwoju Lublina) oraz strukturą funkcjonalno-przestrzenną. Pojawiły się natomiast projekty dotyczące rolnictwa i obszarów wiejskich, których strategia rozwoju miasta nie przewidywała. W przypadku wspierania przedsiębiorczości projekty cechowało duże rozproszenie. Elementy współzależności w niewielkim stopniu występowały w projektach drogowych. Generalnie z przeprowadzonej analizy wyłania się jednak obraz braku komplementarności między projektami.

Wpływ polityki spójności na konkurencyjność i atrakcyjność miasta

Na rozwój funkcji wyższego rzędu wpływają przede wszystkim projekty z zakresu nauki i szkolnictwa wyższego, usług medycznych oraz kultury. Lubelskie uczelnie zrealizowały trzy duże projekty zwiększające ich bazę materialną oraz poprawiające jej jakość. Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II przeprowadził adaptację i przebudowę budynku dawnego Gimnazjum Batorego dla potrzeb Collegium Iuridicum, dzięki czemu poprawiło się zaplecze dydaktyczne Wydziału Prawa i Administracji KUL. Wykonano renowację murów oraz elewacji zabytkowego, ale zdewastowanego budynku, położonego w centrum miasta oraz zmodernizowano wnętrza. Z kolei Politechnika Lubelska dokonała kompleksowej termomodernizacji budynków z lata 60., 70. i 80. XX wieku, natomiast Uniwersytet Przyrodniczy zrealizował bardzo duży projekt dotyczący budowy i wyposażenie hali sportowej i pływalni. Pływalnia (jako namiastka aquaparku nieistniejącego w Lublinie) przyciąga także mieszkańców Lublina i regionu. Jakkolwiek wspomniane inwestycje były potrzebne, to jednak nie przyczyniły się do wzrostu innowacyjności, a tym samym poprawy konkurencyjności lubelskiego ośrodka akademickiego. Warto też podkreślić niechęć – widoczną także w ubieganiu się o środki UE – do integracji działań lubelskich uczelni. Świadczy o tym m.in. porażka projektu „Lublin – miasto wiedzy”.

W małym stopniu projekty UE przyczyniły się do rozwoju specjalistycznych usług medycznych, gdyż tylko dwa z nich, wykraczały poza zakup standardowego wyposażenia gabinetów lekarskich czy stomatologicznych. Były to: modernizacja i wyposażenie bloku operacyjnego Kliniki Neurochirurgii Szpitala Klinicznego nr 4 w Lublinie oraz unowocześnienie aparatury dla Zakładu Teleradioterapii Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej.

W zakresie kultury: wybudowano wielofunkcyjną halę widowiskowo-sportową, największą (5500 miejsc na widowni) i najnowocześniejszą w regionie, zakończono renowację wnętrza lubelskiej archikatedry oraz zrealizowano szeroko zakrojone prace na Zamku Lubelskim, w którym zlokalizowany jest najcenniejszy w Lublinie zabytek – Kaplica Św. Trójcy. Rozbudowano także i unowocześniono Wojewódzką Bibliotekę Publiczną im. H. Łopacińskiego. W przypadku archikatedry i zamku efektem realizacji projektów jest wzrost liczby turystów odwiedzających Lublin. Dynamiczny rozwój funkcji kultury zarówno na poziomie projektów inwestycyjnych, jak i nieinwestycyjnych miał miejsce dopiero

w perspektywie 2007–2013, w związku z rywalizacją miasta o tytuł Europejskiej Stolicy 2016 (ostatecznie przegrana z Wrocławiem), zdobycie którego władze miasta potraktowały jako najważniejszy cel strategiczny.

O ile polityka spójności w dość ograniczonym stopniu wpłynęła na podniesienie atrakcyjności i konkurencyjności miasta poprzez rozwój funkcji wyższego rzędu, to jednak zwiększyła aktywność władz miasta w zakresie podniesienia atrakcyjności komunikacyjnej Lublina. W latach 2004–2006 zrealizowano 12 projektów drogowych. Brak ich koordynacji spowodował, że nie przyniosły one efektów synergetycznych. Realizowano bowiem rozproszone projekty podnoszące atrakcyjność mieszkaniową (ulice: Wyżynna, Gnieźnińska, Willowa), ułatwiające dojazd do miasta (ul. Choiny) oraz fragmenty strategicznej dla atrakcyjności gospodarczej miasta obwodnicy śródmiejskiej, zwiększającej dostępność komunikacyjną terenów inwestycyjnych (ulice Jana Pawła II, Krańcowa). Inwestycją mało efektywną – jak już wcześniej wspomniano – było dokończenie węzła Poniatowskiego. W efekcie zrealizowane projekty drogowe nie podniosły znacząco konkurencyjności i atrakcyjności miasta. Niewątpliwie korzystny wpływ miał natomiast projekt dotyczący modernizacji oczyszczalni ścieków, dzięki czemu jej zdolności wzrosły do 120 tys. m³ na dobę, co oznacza możliwość przyjmowania niemal dwukrotnie większej ilości ścieków niż obecnie.

Polityka spójności w latach 2004–2006 przyczyniła się do wzrostu liczby firm w mieście, przy czym nie udało się zmienić ich struktury wielkościowej; nadal dominują mikroprzedsiębiorstwa i małe przedsiębiorstwa, zdecydowanie mniej jest średnich, a wyraźnie brakuje dużych. Nie udało się przyciągnąć znaczącego kapitału zagranicznego. Wydaje się, że doświadczenie Lublina pokazuje, iż najefektywniejsze projekty dofinansowywane z UE są dziełem firm średnich.

Cechą charakterystyczną Lublina jest „innowacyjność potencjalna”, bowiem w mieście działa pięć dużych uczelni oraz instytutów badawczych. Jednak struktura podmiotów gospodarczych (dominacja małych firm, brak dużych) nie sprzyja kreowaniu popytu na innowacje. Polityka spójności w latach 2004–2006 wspierała bardziej działania adaptacyjne małych firm poprzez zakup nowoczesnych maszyn, niż sprzyjała opracowywaniu nowych produktów czy technologii. Także projekty realizowane przez uczelnie nie nosiły w sobie znamion innowacji techniczno-technologicznych, może z wyjątkiem niezbyt dużego projektu dotyczącego modernizacji Katedry Elektroniki Politechniki Lubelskiej w celu utworzenia Centrum Technologii Internetowych.

Projekty współfinansowane ze środków UE dotyczyły również interwencji na rynku pracy, na którym sytuacja w Lublinie jest dość dobra, co bardziej spowodowane jest odpływem migracyjnym potencjalnych bezrobotnych do dużych miast Polski – zwłaszcza Warszawy – oraz za granicę niż dynamicznym rozwojem gospodarczym miasta i jego regionu. W ramach polityki spójności zrealizowano 31 niezbyt dużych projektów, które dotyczyły aktywizacji bezrobotnych, wspierania podejmujących działalność gospodarczą, integracji osób marginalizowanych, wspierania edukacji.

Ważnym problemem społecznym skoncentrowanym przestrzennie jest osiedle im. A. Grygowej, które od lat 90. XX wieku powstało na terenie po zlikwidowanej Odlewni Żeliwa URSUS w zmodernizowanych barakach. Jest to osiedle mieszkań socjalnych, położone w dzielnicy przemysłowej, o dużej koncentracji patologii społecznych. W ramach polityki spójności w Lublinie realizowany był przez MCPR projekt AWANS – integracja społeczna i zawodowa młodzieży z osiedla im. A. Grygowej. Dotyczył on szkolenia zawodowego oraz odbycia stażu przez 20 młodych ludzi w wieku 15–24 lat.

W zakresie działania wobec osób ryzyka społecznego dużą rolę odgrywają organizacje pozarządowe, jednak tylko kilka z nich realizowało projekty dofinansowane z UE w sposób bezpośredni, większa część była podwykonawcami projektów realizowanych przez instytucje publiczne. W Lublinie obserwowany jest niedorozwój sektora spółdzielni socjalnych i w tym zakresie w latach 2004–2006 nie nastąpiła poprawa.

Wpływ polityki spójności na tworzenie warunków dyfuzji procesów rozwojowych w układzie miasto-region

Projekty współfinansowane w ramach polityki spójności w latach 2004–2006 a dotyczące wspierania przedsiębiorczości w Lublinie były na tyle małe, że nie oddziaływały na strefę podmiejską ani w dziedzinie zintensyfikowania dość słabych powiązań kooperacyjnych, ani znaczącego dynamizowania dojazdów do pracy. Z kolei aktywność gospodarcza w tej strefie dotyczyła głównie obiektów handlowych i gastronomicznych, położonych wzdłuż dróg dojazdowych do miasta. Zatem procesy suburbanizacji mają na obecnym etapie raczej wymiar rezydencjalny a nie związany z działalnością gospodarczą.

W wyniku procesu suburbanizacji rośnie natężenie dojazdów z gmin podmiejskich do przedszkoli i szkół w Lublinie. Na poziomie edukacji szkolnej ważną rolę odegrał Fundusz stypendialny miasta Lublina dla ponadgimnazjalnej młodzieży z terenów wiejskich, pobierającej naukę w szkołach lubelskich, który wsparł 1391 uczniów, oraz budowa sali gimnastycznej przy SP nr 48, która w większości obsługuje uczniów z podmiejskiej gminy Wólka. Przed rozszerzeniem granic Lublina pod koniec lat 80. XX wieku szkoła ta była położona na terenie gminy. Budowa sali gimnastycznej zamyka etap modernizacji i rozbudowy obiektu. Realizacja tego projektu sprawiła, że uczniowie nie muszą już dojeżdżać na zajęcia wf. do innej odległej szkoły, a ponadto z sali korzystają także mieszkańcy osiedla Hajdów-Zadębie.

Pozytywne oddziaływanie na strefę podmiejską miał także największy projekt dotyczący modernizacji oczyszczalni ścieków w latach 2004–2006, który co prawda nie zakładał rozbudowywania sieci kanalizacyjnej na obszarze gmin podmiejskich (ten aspekt jest uwzględniony w planach na lata 2007–2013), jednak zwiększanie zdolności przepustowej oczyszczalni jest elementem rozszerzania przestrzennego zasięgu jej obsługi. Już obecnie działalność oczyszczalni wykracza poza granice Lublina i obejmuje między innymi: Świdnik, oraz część obszarów gmin: Wólka, Głusk, Konopnica, Jastków, Niemce.

W zakresie infrastruktury drogowej realizowano także projekty na fragmentach dróg dojazdowych do Lublina z terenów podmiejskich. Ul. Willowa umożliwia łatwiejszy dojazd z intensywnie urbanizującej się gminy Jastków, ul. Gnieźnieńska – z gmin Konopnica, Jastków i z kierunku Nałęczowa, ul. Choiny – z gminy Niemce, ul. Jana Pawła II – z gminy Konopnica i kierunku Kraśnika, a Krańcowa – ze Świdnika, Chełma, Zamościa i gminy Głusk. Ul. Jana Pawła II i Krańcowa są fragmentami zaplanowanej w latach 70. XX wieku tzw. wewnętrznej obwodnicy Lublina. W latach 2007–2013 realizowany jest kolejny odcinek ul. Krańcowej (od ul. Długiej do ul. Kunickiego) oraz ul. Jana Pawła II (od ul. Szafirowej do al. Kraśnickiej).

Lublin jest najważniejszym ośrodkiem szkolnictwa wyższego i nauki, kultury i usług medycznych dla regionu lubelskiego, zatem wszelkie działania podejmowane w mieście w tych dziedzinach oddziałują na region. Jak już wcześniej wspomniano, w ramach polityki spójności 2004–2006 taki charakter miały inwestycje realizowane przez uczelnie wyższe (Collegium Iuridicum KUL, hala sportowa i basen UP, termomodernizacja PL), poprawa wyposażenia Kliniki Neurochirurgii SPSK nr 4 i Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej oraz renowacja Archikatedry i Zamku Lubelskiego, a także budowa i wyposażenie wielofunkcyjnej hali widowisko-sportowej.

Komplementarność, synergia i trwałość zrealizowanych projektów

Zrealizowane w latach 2004–2006 projekty w ramach polityki spójności UE wykazują dużą komplementarność z wyraźnie już przestarzałą i mało innowacyjną *Strategią Rozwoju Miasta Lublina*. Niestety każdą z kategorii interwencji cechuje duże rozproszenie przestrzenne. W zakresie infrastruktury drogowej można dostrzec pewną koncentrację przestrzenną w przypadku modernizacji ul. Jana Pawła II i Nadbystrzyckiej oraz budowy ul. Wyżynnej. W efekcie zwiększono dostępność komunikacyjną dwóch dużych osiedli mieszkaniowych Górki i Widok, tworząc dwa alternatywne ciągi komunikacyjne. Podobną rolę – łącznika dwóch alternatywnych dróg wylotowych z miasta (ul. Nałęczowska i ul. Wojciechowska) – odegrała ul. Gnieźnieńska, a w przypadku osiedli Sławinek i Botanik alternatywnym połączeniem komunikacyjnym wobec przeciążonej al. Warszawskiej jest ul. Willowa.

Można także mówić o pewnej komplementarności sekwencyjno-czasowej dotyczącej realizacji wewnętrznej obwodnicy miejskiej, której fragmenty były realizowane jako projekty UE w latach 2004–2006. Obecnie budowa obwodnicy jest kontynuowana w ramach kolejnej perspektywy finansowej UE, co prawda do realizacji wybiera się odcinki najłatwiejsze, trudniejsze odkładając na bliżej nieokreśloną przyszłość. Bardziej konsekwentna i długookresowa jest komplementarność poszczególnych etapów modernizacji oczyszczalni ścieków na Hajdowie.

Pod względem trwałości można wyróżnić trzy grupy projektów, realizowanych w Lublinie w latach 2004–2006 w ramach polityki spójności UE. Największą trwałością, której okres wyznacza zużycie fizyczne, wykazują się projekty inwe-

stycyjne związane z budową dróg, budową i modernizacją obiektów kultury oraz szkolnictwa wyższego i podstawowego.

Krótszym okresem trwałości, opartym na zużyciu ekonomicznym, charakteryzują się projekty związane z wspieraniem przedsiębiorczości i rozwojem usług medycznych, których istotą był zakup urządzeń, maszyn, sprzętu medycznego, oprogramowania itp. Po zróżnicowanym okresie amortyzacji, dla zapewnienia trwałości konkurencyjnego funkcjonowania podmiotów, których projekt dotyczył, konieczna będzie wymiana określonych środków trwałych.

Najkrótszym okresem trwałości charakteryzują się tzw. projekty miękkie, związane ze szkoleniami, organizowaniem imprez kulturalnych i sportowych, konferencji itp. Chociaż z drugiej strony można stwierdzić, że jeśli w wyniku określonego projektu tego typu, jego uczestnik w trwały sposób poprawi swoją pozycję zawodową czy też wyjdzie z grupy ryzyka lub marginalizacji, to projekt także wykaże dużą trwałość, ale skorygowaną większym lub mniejszym współczynnikiem prawdopodobieństwa.

Podsumowanie

W Lublinie w latach 2004–2006 realizowano 251 projektów z dofinansowaniem UE. Największe i najbardziej rozpoznawalne dotyczyły inwestycji publicznych. Były to przede wszystkim projekty drogowe, których realizacja w takim zakresie nie byłaby możliwa bez wsparcia UE. Ich cechą charakterystyczną jest duża trwałość, ale także dość duże rozproszenie, co nie sprzyja osiąganiu efektów synergetycznych.

Ważnym z punktu widzenia strategicznego projektem była modernizacja oczyszczalni ścieków, dzięki czemu usunięto progi rozwojowe w tym zakresie, co jest istotnym czynnikiem atrakcyjności inwestycyjnej. Wzbogaciła się infrastruktura społeczna miasta w zakresie inwestycji szkół wyższych, rozwoju usług medycznych i obiektów kultury.

Wsparcie przedsiębiorstw miało także charakter wysoce rozproszony, ale to wynikało ze struktury firm w mieście. Projekty tego typu, dotyczące głównie zakupu środków trwałych, były dla wielu małych firm swoistym „wielkim pchnięciem technologicznym”, co podniosło ich konkurencyjność.

Projekty dotyczące zasobów ludzkich wykazywały zróżnicowaną efektywność i skuteczność, ale generalnie nie miały większego wpływu na sytuację na rynku pracy. Małe znaczenie miały te dotyczące innowacyjności oraz turystyki. Nie realizowano także kompleksowych projektów rewitalizacyjnych.

Niewątpliwie większość zrealizowanych przedsięwzięć była użyteczna zarówno dla przedsiębiorstw jak i mieszkańców, przy czym największą trwałością cechują się przedsięwzięcia z zakresu infrastruktury technicznej.

Lublin na tle innych ośrodków regionalnych Polski dość słabo sobie radził z pozyskiwaniem środków unijnych. W tej sytuacji niektóre inwestycje realizowano wyłącznie ze środków własnych, chociaż można było z powodzeniem otrzymać dofinansowanie UE. Nasuwa się także refleksja, że władze miasta nie

realizowały konsekwentnie własnej strategii rozwoju, a działały bardziej reaktywnie na możliwości pozyskania dofinansowania, stąd dość duże rozproszenie projektów.

Polityka spójności realizowana w latach 2004–2006 w sposób znaczący nie podniosła konkurencyjności i atrakcyjności miasta oraz nie zdynamizowała relacji miasto-region w zakresie dyfuzji impulsów rozwojowych, jednak wpłynęła pozytywnie na umiejętności urzędników w zakresie pisania i realizacji projektów oraz myślenia o swoich zadaniach w kategoriach strategicznych. Barię instytucjonalną okazała się jednak struktura organizacyjna Urzędu Miasta Lublina. Była ona zbyt zhierarchizowana, a jednocześnie słabo skoordynowana, bez lidera jakim powinien być prezydent miasta. Nastęstwem tego stanu rzeczy okazał się brak strategii pozyskiwania środków z UE, trudności w koordynacji w przygotowywaniu i realizacji projektów, a także brak dużych kompleksowych projektów, np. rewitalizacyjnych, których nie były w stanie przygotować rozdrobnione komórki organizacyjne UM.

Literatura

Atlas ESPON. Struktura terytorium Europy, 2006, Warszawa: Krajowy Punkt Kontaktowy ESPON.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie, 2010, Warszawa: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Strategia Rozwoju Miasta Lublin, 2005, Lublin: Urząd Miasta.

„Ranking Samorządów 2010”, *Rzeczpospolita*, 21.07.

Territory matters for competitiveness and cohesion. ESPON Synthesis Report III, results by autumn 2006, Luxembourg: ESPON.

THE IMPACT OF EU PROJECTS ON LUBLIN COMPETITIVENESS AND DIFFUSION OF DEVELOPMENT PROCESSES IN ITS SURROUNDINGS

The aim of this paper is to analyze the effectiveness of raising and spending EU funds by the local government in Lublin in the first period of the Polish accession (2004–2006). The criteria of effectiveness we use are: increase of city competitiveness (attractiveness) and creating conditions for diffusion of development processes into the region. Compared to other Polish cities, Lublin had trouble raising EU funds. Besides, there was no innovative strategic vision of their spending. As a result, EU Cohesion Policy improved Lublin's competitiveness and contributed to the development of the relations between the city and its region only to a small extent.

Key words: Cohesion Policy, local development, competitiveness, European Union, Lublin